

VUOSIKERTOMUS
ÅRSBERÄTTELSE
1.1.–31.12.2008

Vuosikertomus 1.1.–31.12.2008

VS. TOIMINNANJOHTAJAN KATSAUS	1
KTOL:N TEHTÄVÄ	2
VAPAAN SIVISTYSTYÖN JA OPISTOTOIMINNAN ARVOPOHJA	2
KTOL:N STRATEGISET LINJAUKSET	2
LIITON 89. TOIMINTAVUOSI	3
1. Edunvalvonta ja vaikuttamistoiminta	3
1.1. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma	3
1.2. Kunta- ja palvelurakennemuutos	3
1.3. Kansalaisopistojen laatupalkinto	3
1.4. Kunta- ja omistajasuhteet	4
1.5. Muu edunvalvonta ja vaikuttaminen	4
1.6. Lausunnot ja kannanotot	4
1.7. Edustus yhteistyöryhmissä ja toimitelmissä	5
1.8. Yhteistyöhankkeet ja -tapahtumat	5
2. Viestintä	6
2.1. Yleistä	6
2.2. Vapaan sivistystyön yhteinen media	6
2.3. Aikuiskoulutuksen maailma -lehti	6
2.4. Sivistys.net -verkkolehti	7
3. Koulutus	7
3.1. Koulutus	7
3.2. Kehittämishankkeet	7
4. Jäsenistö ja jäsenyydet	11
4.1. Jäsenet	11
4.2. Jäsenmaksut	12
4.3. Ansiomerkit	12
4.4. Jäsenyydet	13
5. Hallinto ja henkilöstö	13
5.1. Hallitus	13
5.2. Työvaliokunta	14
5.3. Tilintarkastajat	14
5.4. Henkilöstö	14
LIITE	15
Koulutukset	15

VS. TOIMINNANJOHTAJAN KATSAUS

Vuotta 2008 sävytti Opetusministeriön asettama Vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelman valmistelu. Työ alkoi keväällä viranhaltijajohtoisesti ja ryhmä julkisti väliraportin syyskuun lopussa. Ryhmän pysyvinä asiantuntijoina ja valmisteluryhmän jäseninä toimivat mm. sivistystoimen johtaja Juha Sihvonen Valkeakoskelta edustaen Koulutuksen arviointineuvostoa ja pääsihteeri Eeva-Inkeri Sirelius edustaen Vapaan sivistystyön eurooppalaista järjestöä EAEA:ta, pääsihteeri Aaro Harju edustaen Vapaan sivistystyön yhteisjärjestöä ja rehtori Björn Wallen Bildningsforumin edustajana. Ryhmän puheenjohtajana toimi johtaja Marita Savola opetusministeriöstä.

Väliraportti sai osakseen alan keskusjärjestöiltä pääasiassa myönteisen palautteen ja lausunnoissa tuettiin ryhmän esittämiä linjauksia. KTOL kiinnitti huomiota erityisesti rahoituksen oikeudenmukaisuuteen, suorite- ja tulosrahoituksen kriteereihin, taiteen perusopetuksen ja avoimen korkeakouluopetuksen kustannuksiin, tulevan uuden lain sanamuotoihin ja opistojen lähipalveluluonteeseen.

Kehittämisraportin edistymistä seurattiin myös opetusministeriön vapaan sivistystyön yhteistyöryhmässä, jossa liittoa edusti puheenjohtaja Liisa Vornanen. Laaja väliraportin julkistus- ja keskustelutilaisuus pidettiin lokakuussa Helsingin työväenopistossa.

Keho-ryhmä jatkaa työtään ja varsinainen raportti julkistetaan vuoden 2009 helmikuun lopussa.

Toinen keskeinen edunvalvonnallinen asia oli kunta- ja palvelurakennemuutosten seuraaminen ja siihen vaikuttaminen. KTOL:n edustajat yhdessä Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland FAMI rf:n edustajien kanssa esittelivät liiton kantoja useissa tapaamisissa eri ministeriöissä ja eduskunnassa. Lisäksi liiton hallitus vaikutti monin eri tavoin ylläpitäjiin, erityisesti niihin kuntiin, jotka halusivat kuntatalouden säästösyistä vähentää omien opistojensa resursseja merkittävästi.

Liitto antoi toimintavuoden aikana em. Keho-väliraportin lisäksi mm. lausunnot yhdessä FAMI rf:n kanssa hallituksen vuoden 2009 talousarviosta ja taiteen perusopetuksen käsitteestä, rakenteesta ja laajuudesta.

Vuosi oli hankkeiden osalta vilkas. Keskeisiä hankkeita olivat Ikäteema, Venäjä-yhteistyö ja Terveiden edistämiseen liittyvät opistojen koulutustilaisuudet.

Taloudellisesti vuotta sävyttivät säästöohjelma ja tervehdyttäminen. Vuoden aikana henkilömäärä väheni mm. taloustoimen ulkoistamisen takia. Loppuvuodesta myös toimistopalvelut ostettiin ulkoisena palveluna. Liiton toimisto muutti syksyllä Annankadulta Haapaniemenkadulle Merihakaan Kansanvalistusseuran naapuriin.

KTOL:N TEHTÄVÄ

Liiton tarkoituksena on aikuiskoulutuksen ja aikuisopiskelun, kansalaisopistojen ja niitä vastaavien oppilaitosten sekä opiskelijajhdistysten edunvalvonta ja toiminnan tukeminen sekä vuorovaikutuksen edistäminen eri aikuiskoulutusorganisaatioiden välillä.

VAPAAN SIVISTYSTYÖN JA OPISTOTOIMINNAN ARVOPOHJA

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista (Laki vapaasta sivistystyöstä 1§).

Koko maan kattava kansalaisopistoverkosto turvaa koulutuksellista tasa-arvoa ja koulutuspalvelujen saavutettavuutta tarjoamalla koulutuspalveluja paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin. Opistotoiminta on luonteeltaan monimuotoista, ja sitä kautta opistot luovat mahdollisuuksia persoonallisuuden monipuoliselle kehittämiselle ja aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamiselle. Opistot toteuttavat koulutuksellista tasa-arvoa tarjotessaan kansalaisille opistopalveluja sukupuolesta, sosiaalisesta asemasta, varallisuudesta tai asuinpaikasta riippumatta.

KTOL:N STRATEGISET LINJAUKSET

KTOL edustaa toiminnassaan koko opistokenttää ja toimii sen puolesta, että kansalaisopistoja on jatkossakin koko maassa kattavasti ja kansalaisopistopalvelut ovat tasapuolisesti kaikkien kansalaisten saatavilla.

Edunvalvontatyössä liiton tärkeimpänä tehtävänä on vaikuttaa päätöksentekijöihin niin, että opistotoimintaa pidetään kansalaisille tärkeänä peruspalveluna ja opistoille taataan riittävät resurssit toiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Liitto pitää huolta kansalaisopistojen koko henkilökunnan ammattitaidon säilymisestä ja edistämisestä sekä tuottaa kehittämishankkeiden ja koulutuksen kautta opistoille uutta osaamista ja innovaatioita.

Edunvalvonnassa ja kehittämistoiminnassa liitto toimii yhteistyössä ruotsinkielistä opistokenttää edustavan Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland FAMI rf:n kanssa.

KTOL korostaa toiminnassaan kestäväen kehityksen periaatteita ja ottaa koulutuksessaan ja kehittämishankkeissaan huomioon erityisryhmien tarpeet.

Kaikkeen toimintaan liittyy aktiivinen ja avoin tiedottaminen eri sidosryhmille. Liitto pitää yllä laajaa suhdetoimintaverkostoa niin kotimaassa kuin ulkomailla ja luo täten uusia yhteistyömahdollisuuksia kaikille opistoille. Liiton toimistossa on asiantunteva, hyvin koulutettu ja motivoitunut henkilöstö. Asiakasosaamisessa, palvelujen tuottamisessa ja viestinnässä liiton henkilöstö hyödyntää nykyaikaista teknologiaa. Projektitoiminta on suunniteltua ja projektit hyvin hallittuja.

LIITON 89. TOIMINTAVUOSI

1. Edunvalvonta ja vaikuttamistoiminta

1.1. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma

Vuoden keskeisen edunvalvonnan kohde oli vapaan sivistystyön kehittämisohjelman laadinnan seuranta ja vaikuttaminen sekä lausunnoin että tapaamisten avulla.

Liitto oli linjannut kehittämisohjelman tavoitteiksi mm. seuraavaa:
kansalaisopistojen valtiosuuden tulee säilyä tuntiperusteisena
kansalaisopistojen valtiosuuden tulee säilyä 57 prosenttisena
kansalaisopistojen valtiosuus tulee maksaa ylläpitäjälle
kansalaisopistotoimintaa tulee kehittää lähipalveluna.

KTOL järjesti koulutustilaisuuden, jossa käsiteltiin kehittämisohjelmaa, 1.4. Tampereella. Liiton ja opistojen edustajia osallistui opetusministeriön järjestämään seminaariin kehittämisohjelman väliraportista 16.10. Helsingissä. KTOL järjesti lisäksi keskustelutilaisuuden kehittämisohjelmasta annettavasta lausunnosta 17.11. Helsingissä. Sitä ennen oli KTOL:n hallitus pitänyt omat linja- ja työseminaarinsa 19.2. ja 16.9.

Pirkko Sartoneva laati opetusministeriön toimeksiannosta kehittämisohjelman taustaineistoksi selvityksen vapaan sivistystyön toiminnasta, lainsäädännöstä, rahoituksesta, järjestämisestä ja ohjauksesta sekä kohderyhmistä ja kysynnän kehityksestä eri Pohjoismaissa.

Liiton mielestä kehittämisohjelman väliraportin linjaukset tukevat hyvin sitä ajattelukantaa, jota liiton hallituksen ja kentän mielestä ohjelmalle oli asetettu. Se tuli ilmi mm. laajassa lokakuun ohjelman kuulemisseminaarissa ja liiton omassa lausunnossa.

1.2. Kunta- ja palvelurakennemuutos

Kunta- ja palvelurakennemuutos eteni vuoden aikana ja sen seurauksena tapahtuneita opistojen rakenne- ja fuusiotoimenpiteitä huomioitiin myös em. kehittämisohjelmassa, esimerkkeinä seutuopistojen muodostuminen ja omaehtoinen rakennemuutos.

1.3. Kansalaisopistojen laatupalkinto

Vuoden aikana KTOL järjesti seminaareja, joissa esiteltiin vuoden 2007 laatupalkintoprosessia, arviointiryhmän työtä sekä palkinnon voittaneita kansalaisopistoja ja niiden laatutyötä. Laatupalkinnon voittaneet opistot olivat esillä myös Aikuiskoulutuksen maailma -lehden artikkelisarjassa.

Vuoden 2008 laatupalkinnon erityisteenä oli käden taitojen opetus. Määräaikaan mennessä kilpailuun tuli 8 hakemusta. Opetusministeriön asettama arviointiryhmä arvioi kirjalliset hakemukset, teki niiden perusteella arviointikäynnit kuudessa kansalaisopistossa ja teki esityksen laatupalkinnon saajista.

Opetusministeri päätti palkinnonsaajista joulukuussa. Palkintojen jakaminen suoritettiin vuoden 2009 Tammisseminaarin yhteydessä. Laatupalkinnon saivat Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto, Raahen opisto ja Rauman kansalaisopisto. Kukin opisto palkittiin 30 000 eurolla.

1.4. Kunta- ja omistajasuhteet

KTOL piti aktiivisesti yhteyttä Suomen Kuntaliittoon. Keskusteluja käytiin mm. kunta- ja palvelurakennemuutokseen liittyvistä kysymyksistä, alueopistojen perustamisesta sekä taiteen perusopetuksen järjestämisestä. Kuntaliiton näkemyksiä ajankohtaisista asioista kuultiin mm. Kaamosseminaarissa Torniossa.

Syyskuussa KTOL osallistui Kuntamarkkinoille, jotka pidettiin Kuntatalossa Helsingissä. KTOL:n teemana oli Kansalaisopistot sosiaali- ja terveydenhuollon kumppaneina. Aiheesta pidettiin myös kaksi tietoiskua. KTOL:lla oli yhteinen osasto Suomalainen Lääkäriseura Duodecimin kanssa, joka esitteli Terveyskirjasto-palvelun.

Opistolaisyhdistysten kesäpäivät järjestettiin Jyväskylässä 9. - 10.8.2008. Mukana liitosta olivat puheenjohtaja ja toiminnanjohtaja.

1.5. Muu edunvalvonta ja vaikuttaminen

Liiton hallitus esitteli liiton tavoitteita taiteen perusopetuksesta eduskunnassa 17.6. ja oli kuultavana 8.10. vuoden 2009 valtion talousarviosta eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa.

KTOL:n edustajat tapasivat Opetushallituksen ja opetusministeriön virkamiehiä monissa yhteisissä neuvotteluissa. Virkamiehet olivat mukana myös useissa seminaareissa ja koulutustilaisuuksissa. Opetusministeriön asettama Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmä kokoontui kahdesti vuoden aikana. KTOL sai oman edustajansa mukaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta valmistelemaan yhteistyöryhmään, joka julkisti väliraporttinsa kesäkuussa.

Koulutuksen arviointineuvosto käynnisti vapaan sivistystyön rehtorien ja opettajien kelpoisuutta, osaamista ja työoloja kuvaavan arviointihankkeen syksyllä. Neuvosto lähetti asiasta kyselyn opistoille joulukuussa.

1.6. Lausunnot ja kannanotot

14.3. Opetusministeriö
Liikkuva ja Hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla
Ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi

29.5.2008 Opetusministeriö
Taiteen perusopetuksen aseman ja rahoituksen selkiyttäminen kansalaisopistoissa

8.10. Eduskunta, sivistys- ja tiedejaosto
Yhteinen lausunto FAMI rf:n kanssa valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2009

17.11. Opetusministeriö
Lausunto vapaan sivistystyön kehittämisraportista

1.7. Edustus yhteistyöryhmissä ja toimielimissä

Aikuiskoulutusneuvosto, varajäsenenä Heljä Nurmela
Alfred Kordelinin Säätiön kansansivistysjaosto, marraskuuhun asti jäsenenä Martti Markkanen ja varajäsenenä Jukka Järvisalo, marraskuusta lähtien jäsenenä Jukka Järvisalo ja varajäsenenä Kaisa Väyrynen
Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta valmisteleva yhteistyöryhmä, jäsenenä Liisa Vornanen
Harrastajateatterikesä, jäsenenä Markku Nurmi ja varajäsenenä Pertti Jääskä
Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta, jäsenenä Urpo Kallio ja varajäsenenä Heljä Nurmela
Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston johtokunta, varajäsenenä Heljä Nurmela
31.7. saakka
Kansanvalistusseuran hallintoneuvosto, jäsenenä Heljä Nurmela
Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän alainen kulttuuriteemaryhmä, jäsenenä Leea Keto
Musiikinopetus Suomessa-verkosto, Heljä Nurmela, Raija Lampela, Sini Louhivuori, Risto Nyssönen
Opetusministeriön kuvataiteen koulutustoimikunta, jäsenenä Hannu Kauppi
Opetusministeriön vapaan sivistystyön yhteistyöryhmä, jäsenenä Liisa Vornanen
Suomen musiikkineuvosto, hallituksen jäsenenä Raija Lampila 14.5. lähtien
Taiteen perusopetuksen musiikin yleinen yhteistyöryhmä, jäsenenä Raija Lampila, Sini Louhivuori ja Risto Nyssönen
VSY:n hallitus, jäsenenä Liisa Vornanen ja Heljä Nurmela
Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO, Aikuiskoulutuksen asiantuntijaryhmä, jäsenenä Pirkko Sartoneva
Aikuisten maahanmuuttajien kielikoulutuksen kehittämishanke (OPH), ohjausryhmän jäsenenä Pirkko Sartoneva
Taiteen perusopetuksen liitto (TPO), hallituksen kokous 19.5., Eila Parviainen
Tammenlehvän perinnesäätiö, opetustyöryhmä, Mika Kempas

1.8. Yhteistyöhankkeet ja -tapahtumat

- Jatketiin yhteistyötä Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland Fami rf:n kanssa.
- Jatketiin yhteistyötä Discendum Oy:n ja Mediamaisteri Oy:n kanssa. KTOL toimi alustojen käyttöönottamisen koordinaattorina, ja palvelun tuottajat huolehtivat palvelun toimivuudesta.
- KTOL ja Gramex selvittivät vuoden aikana tallennetun musiikin käyttöön liittyviä pelisääntöjä kansalaisopistoissa.

2. Viestintä

2.1. Yleistä

Vuoden 2008 aikana liiton toimisto lähetti digitaalisessa muodossa yhdeksän jäsen-tiedotetta. Lisäksi opistojen rehtoreille ja eri aineiden päätoimisille opettajille lähetet-tiin erilaisia tiedotteita sähköpostilla.

2.2. Vapaan sivistystyön yhteinen media

Sivistys-julkaisun toimintaperiaatteeksi määriteltiin välittää vapaan sivistystyön uutiset verkossa sekä syventää ja taustoittaa ajankohtaiset tapahtumat painetussa medias-sa.

Vapaan sivistystyön uuden median hanke valmistui Taideteollisen korkeakoulun kou-lutus- ja kehittämispalvelut IADE:n ohjauksessa. Kaksikanavainen eli verkon ja paine-tun lehden sisältävä media sai nimekseen Sivistys. Liiton hallinnoimaa kehittämis-hanketta rahoitti opetusministeriö.

Uuden median kustantaminen siirrettiin KTOL:lta Kansanvalistusseuralle. Liitto jäi sen toiseksi julkaisijaksi, mutta vain verkkolehden osalta. Painetun lehden julkaisemiseen KTOL päätti olla osallistumatta. Muut vapaan sivistystyön järjestöt päätyivät jo yhtei-sen median alkuneuvotteluissa jättäytymään hankkeesta.

2.3. Aikuiskoulutuksen maailma -lehti

Aikuiskoulutuksen maailma -lehti ilmestyi kuutena numerona, kuitenkin niin että vii-meinen oli kaksoisnumero. Teemoina olivat Kehittäminen ja hankkeet, Oppiva maa-kunta, Yhteistyö ja verkot, Vaikuttavuus ja vaikuttaminen sekä Vapaan sivistystyön ammatit.

Erityisesti kehitettiin aikuisopettajan ammattitaitoa tukevia artikkelisarjoja. Opettajan työkalupakki antoi neuvoja aikuiskouluttajan arkeen, Vitsan vääntäjät –artikkeli-sarjassa asiantuntijat kertoivat, mitä uutta tutkimus tarjoaa aikuiskasvattajan työhön. Oma juttu –sarja esitteli aikuiskouluttajalle kollegan kehittelemän kurssin tai koulutus-tuotteen. Lehden kolumnistina jatkoi Pertti Timonen.

Aikuiskoulutuksen maailma -lehden päätoimittajana toimi rehtori Juha Sihvonen. Lehden toimitusneuvosto jatkoi entisessä kokoonpanossaan kuitenkin niin, että pääsihteeri Mika Nirvin korvasi toiminnanjohtaja Ari Salo ja koulutussuunnittelija Anneliina Törrösen kehityspäällikkö Tarja Muukkonen. Liitosta toimitusneuvostossa olivat puheenjohtajat sekä toiminnanjohtaja.

Lehden levikki oli vuoden lopussa 1532. Lehteä markkinoitiin alan tilaisuuksissa.

Liiton hallitus päätti kokouksessaan 3.12.2008 lopettaa lehden julkaisemisen talou-dellisista syistä.

2.4. Sivistys.net -verkkolehti

Sivistys.net -verkkolehti palveli ajankohtaisena tiedonvälittäjänä ja keskustelufoorumina. Sen toimittamisessa hyödynnettiin sen taustalla olevien lehtien eli Aikuiskoulutuksen maailma -lehden, Aikuiskasvatuksen ja Llinen sisällöntuotantoa. Sivistys.net -verkkolehden päätoimittajana jatkoi KVS:n toiminnanjohtaja Pekka Sallila.

Erityisesti Sivistys.net paneutui uutisoimaan opetusministeriön vetämää vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaa. Keskustelu sen sisällöstä kävi ajoittain vilkkaana.

3. Koulutus

3.1. Koulutus

KTOL:n ohjelmaan on vakiintunut kaksi vuosittaista seminaaria: Tammisseminaari ja Ajantasaseminaari. Lisäksi liitto järjestää koulutustilaisuuksia ajankohtaisista aiheista opistojen henkilöstön, opistolaisyhdistysten ja opistopiirien tarpeisiin sekä pitkäkestoisista täydennyskoulutusta opetushenkilöstölle. Osa järjestetyistä koulutuksista liittyi kehittämishankkeisiin, joita on toteutettu eri toimijoiden kanssa yhteistyössä.

Tammisseminaari järjestettiin Pietarissa teemalla Yhteistyö Venäjällä. Seminaarissa esiteltiin venäläistä aikuiskoulutusta, Helsingin työväenopiston Luoteis-Venäjä -projektia sekä suomalaista ja venäläistä kulttuuria.

Asiakaspalveluhenkilökunnan seminaarin teemana oli Ajantasaseminaari tanssii ja soi, ja se pidettiin Kuopiossa. Seminaari oli suunnattu toimistohenkilöstön lisäksi musiikin ja tanssin opettajille.

KTOL jatkoi yhteistyötä Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus TYT:n kanssa. Yhteistyössä järjestettiin 25 opintopisteen laajuisia kasvatustieteiden (aikuiskasvatus ja kasvatustiede) perusopintoja monimuoto-opintoina kolmessa yhteistyöoppilaitoksessa.

3.2. Kehittämishankkeet

AlueKAVERI

KTOL sekä Helsingin, Tampereen ja Turun avoimet yliopistot jatkoivat kansalaisopistojen ja avointen yliopistojen alueellisen yhteistyön AlueKAVERI-kehittämishanketta. Hankkeen tavoitteena oli kehittää kansalaisopistojen ja avointen yliopistojen yhteistyökäytäntöjä avoimen yliopiston opinnoissa. Hankkeessa oli mukana 32 kansalais- ja työväenopistoa, jotka toimivat neljässä alueellisessa verkostossa.

AlueKAVERIn viimeisenä toimintavuotena keskeisiä toimintoja olivat hankkeessa luotujen hyvien käytäntöjen kehittäminen edelleen ja niiden vakiinnuttaminen. Hankkeen keskeisiä tuloksia oli, että se uudisti kansalaisopistojen ja avointen yliopistojen yhteistyökäytäntöjä sekä yhtenäisti avointen yliopistojen aluetoimintaa. Yhteistyöverkostot tiivistyivät, mikä paransi opintojen tuki- ja neuvontapalveluita. Opistojen yhteistyön tuloksena myös päällekkäinen tarjonta väheni ja alueilla suunnitellaan vuosittaista tarjontaa yhdessä.

rahoitus: OPM

<http://www.ktolhanke.net/avoin>

Monikulttuurisuus- ja maahanmuuttajatyön tukeminen

Hankkeessa järjestettiin monikulttuurisuus- ja maahanmuuttajatyötä tukevaa täydennyskoulutusta. Koulutuksen kohderyhmänä olivat käsityön ja suomen kielen opettajat sekä pääkaupunkiseudun opistojen maahanmuuttajatiimit

Monikulttuurinen käsityö -teemassa syvennyttiin itärajan pinnassa asuviin suomalais-ugrilaisiin kansoihin ja heidän käsityökulttuureihinsa. Täydennyskoulutuksen tavoitteena oli, että osallistujat tuntevat monikulttuurisen itärajan vaikutukset suomalaisessa kulttuurissa, tiedostavat kreikkalaiskatolisen kirkon merkityksen alueen käsityöperinteessä ja hyödyntävät itärajan käsityökulttuuria käytännön opetustyössä.

Maahanmuuttajien suomen kielen opettajien osahankkeessa laadittiin testiaineistoja maahanmuuttajien suomen kielen arviointiin, jotka myös pilotoitiin. Osahankkeessa järjestettiin koulutusta, jonka tavoitteena oli syventää osallistujien kielitaidon arviointiosaamista.

Pääkaupunkiseutujen opistojen maahanmuuttajatiimien opettajille järjestettiin yhteistyötilaisuuksia maahanmuuttajien opetuksen ja ohjauksen kehittämiseksi.

rahoitus: OPM

<http://ktolhanke.net/moku>

Nuorten palvelukortti

Nuorten palvelukortti -hankkeen tavoitteena on

- laajentaa Nuorten palvelukortti -koulutus valtakunnalliseksi
- tukea kansalaisopistoja uusien asiakasryhmien tavoittamisessa
- tukea kansalaisopistojen koulutustarjonnan kehittämistä
- edistää kansalaisopistojen verkosto-osaamista ja verkostoitumista paikallisten toimijoiden kanssa
- lisätä opetus- ja muun henkilöstön valmiuksia toimia uusien asiakas- ja sidosryhmien kanssa.

Hankkeessa toteutettiin vuoden 2008 aikana kolme kouluttajavalmennusta yhteistyössä koulutusyrittäjä Tuula Alangon, TA Skills ja työyhteisövalmentaja Leena Markkasen, Mark King Consulting, kanssa.

rahoitus: OPM

<http://www.ktol.fi/web/aihe.2.100.html>

Venäjä-yhteistyö

Hankeen tarkoituksena on edistää kansalaisopistojen Venäjä-yhteistyön käynnistämistä ja laajentamista. Tavoitteena on luoda paikallisia ja alueellisia yhteistyöverkostoja, tarjota täydennyskoulutusta venäläisen kulttuurin, taiteenalojen ja nyky-yhteiskunnan tuntemuksessa sekä yhteistyö- ja verkostoitumistaidoissa. Tavoitteena

on lisäksi monipuolistaa kansalaisopistojen koulutustarjontaa venäläistä kulttuuria, taiteenaloja ja yhteiskuntaa käsittelevien koulutussisältöjen kautta, aktivoida Suomessa asuvia venäläisiä opistojen opiskelijoiksi ja opettajiksi sekä lisätä aikuisopettajien ja -opiskelijoiden liikkuvuutta Suomen ja Luoteis-Venäjän välillä.

Hankkeen aloitusseminaari järjestettiin syksyllä 2008. Yhteistyökumppanina on Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti.

rahoitus: OPM

<http://www.ktol.fi/web/aihe.2.101.html>

Becoming More Visible

Varsinainen hanke on päättynyt, mutta liitto on tehnyt sekä materiaalin myynnistä että nettisivujen ylläpidosta sopimuksen työministeriön kanssa.

Ikäteema -täydennyskoulutushanke kansalaisopistojen henkilöstölle 2007 – 2008

Täydennyskoulutushankkeen ensimmäisen vaiheen tavoitteena oli käynnistää yhteiskunnan ikärakenteen muutoksen haasteisiin vastaava alueellinen ja valtakunnallinen täydennyskoulutus- ja verkostoitumisprosessi sekä aloittaa kansalaisopistojen opetuksen toimintamallien uudistaminen ja vahvistaminen. Tavoitteena on lisätä vuoteen 2010 mennessä kansalaisopistojen koko henkilökunnan osaamista: tietoutta ja valmiuksia ottaa vastaan, ohjata ja kouluttaa ikääntyvän yhteiskunnan jäseniä monipuolisesti.

Hankkeessa järjestettiin kolme valtakunnallista seminaaria sekä kuusi alueellista seminaaria. Suunnittelu- ja koulutustilaisuuksiin osallistui yhteensä 350 henkilöä 51 kansalais- ja työväenopistosta sekä neljästä muusta organisaatiosta.

Täydennyskoulutukseen osallistui oppilaitosten rehtoreita, päätoimisia ja osatoimisia opettajia, suunnittelijoita sekä asiakaspalveluhenkilöstöä. Hankkeessa toteutettiin yksi suunnitelman mukainen pilottikoulutus yhteistyössä Oulun opistopiiriin kuuluvien kansalaisopistojen kanssa.

rahoitus: OPM

www.ktolhanke.net/ikateema

Infonet

KTOL jatkoi aikuiskasvatuksen tiedottajien ja toimittajien eurooppalaisessa InfoNet-verkostossa. Saksalaisen Akademie Klausenhofin koordinoiman verkoston tavoitteena on kehittää eurooppalainen uutis- ja artikkelipalvelu, joka suunnataan alan toimittajille ja muille toimijoille. Verkossa toimivan uutispalvelun lisäksi tuotetaan uutiskirje kahdeksan kertaa vuodessa.

Verkostolla on lähes jokaisessa EU-maassa kirjeenvaihtaja. Suomen kirjeenvaihtajana toimii Sirkku Määttä.

KTOL oli muiden suomalaisten partnereiden kanssa järjestämässä tapahtumaa, jonka pääpuhujana oli europarlamentaarikko Doris Pack.

rahoitus: Grundtvig 4
www.infonet-ae.net

Terveyden edistäminen

Terveyden edistämisen hankekokonaisuutta jatkettiin vuonna 2008 teemalla ”Kansalaisopistosta sosiaali- ja terveydenhuollon kumppani”. Hankekokonaisuuteen saatiin rahoitusta opetusministeriöstä ja Opetushallituksesta ja sitä suunniteltiin ja toteutettiin tiiviissä yhteistyössä kansalaisopistojen kanssa.

Kertomusvuonna alettiin valmistella hankekokonaisuuden vakiinnuttamista, mitä varten tilattiin Terveyden edistämisen keskukselta arviointitutkimus kansalaisopistojen terveyden edistämistyön laajuudesta, vaikutuksista ja yhteiskunnallisesta merkityksestä.

Kansalaisopistoja kannustettiin tekemään poikkihallinnollista yhteistyötä omalla paikakunnallaan. Paikallistason yhteistyötä pyrittiin tukemaan verkostoitumalla valtakunnallisesti. Yhteistyöneuvotteluja ja koulutuksia toteutettiin monien kumppanien kanssa.

Kertomusvuonna ylläpidettiin terveyden edistämisen hankkeen verkkosivuja osoitteessa www.ktolhanke.net/terveys ja opettajia palvelevaa virtuaalista opettajanhuonetta.

Hankkeessa kiinnitettiin erityistä huomioita aliedustettujen kohderyhmien tavoittamiseen ja kohtaamiseen ja kansalaisopistojen terveyden edistämistyön tunnettuuden lisäämiseen. Kansalaisten aktivoimiseksi toteutettiin MiniMoi-viestintäkampanja, jonka aikana jaettiin 40 000 kappaletta MiniMoi-ilmaisjakelukortteja 25 kaupungin kahviloissa, ravintoloissa, elokuvateattereissa ja kaupakeskuksissa.

Kertomusvuonna laadittiin esite ja postikortti opistojen aloittelevien aikuisten terveystieteiden markkinoimiseen.

Suomen Mielenterveysseuran kanssa käynnistettiin pilotti Hyvinvointitreenien järjestämiseen kansalaisopiston, paikallisen sosiaalitoimen ja mielenterveysseuran paikallisyhdistyksen yhteistyönä.

Suomalainen Lääkäriseura Duodecimin kanssa toteutettiin Terveyskirjasto-pilotti, jossa järjestettiin ns. Terveyskirjasto-yleisöiltoja kansalaisopistoissa. Pilotissa syntyi kalvosarja kansalaisopistojen opettajien käyttöön.

rahoitus: OPM, OPH
www.ktolhanke.net/terveys

Viestinnän ja vaikuttamisen koulutusohjelma Vivako

Viestinnän ja vaikuttamisen toinen koulutusohjelma päättyi alkuvuodesta 2008. Koulutuksen tuloksena valmistui 15 eri opiston viestintästrategia. Koulutukseen osallistui 22 osallistujaa 18 opistosta.

rahoitus: OPM

<http://www.ktolhanke.net/vivako>

4. Jäsenistö ja jäsenyydet

4.1. Jäsenet

Vuonna 2008 liiton jäseneksi hyväksyttiin:

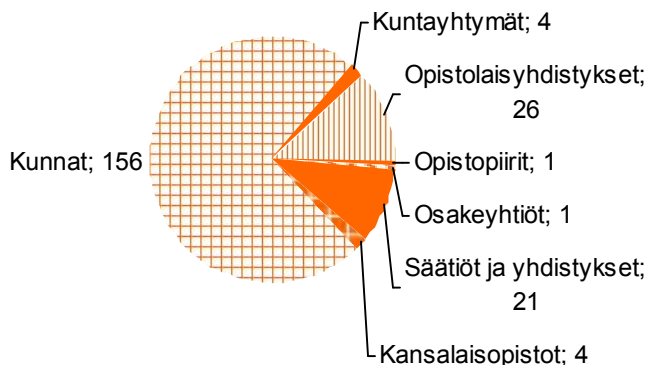
- Keski-Karjalan kansalaisopisto
- Oulujärven kansalaisopisto
- Pirkkalan kansalaisopisto

Liiton jäsenyydestä erosivat:

- Elimäen kunta
- Heinäveden kansalaisopiston opistolaisyhdistys ry
- Heinäveden kunta
- Joroisten kunta
- Karkkilan työväenopiston toverikunta ry
- Kuhmon kaupunki
- Kuusankosken kaupunki
- Mynämäen kunta
- Ristiinan kunta
- Simon kunta
- Sonkajärven kunta
- Tervolan kunta
- Toholammin kunta
- Uudenkaupungin kansalaisopiston Toverikunta ry
- Valkealan kunta

Keskeinen syy eroamisiin oli kuntafuusioista johtuvat opistojen uudelleenjärjestelyt.

Vuoden 2008 lopussa liitossa oli 213 (edellisenä vuonna 220) jäsentä, joista kuntia oli 156 (163), kuntayhtymiä 4 (5), yksityisiä yhdistyksiä ja säätiöitä yhteensä 21 (21), osakeyhtiöitä 1 (1), opistolaisyhdistyksiä 26 (28), opistopiirejä 1 (1) ja kansalaisopistoja 4 (1).

4.2. Jäsenmaksut

Vuosikokouksen vahvistamat jäsenmaksut vuodelle 2008 olivat seuraavat:

Opiston valtionosuuteen oikeuttavien opetustuntien määrä	Jäsenmaksu
– 4 999	500 €
5 000 – 9 999	1000 €
10 000 – 19 999	1500 €
20 000 – 29 999	2000 €
30 000 – 49 999	2500 €
50 000 –	3000 €

Opistolaisyhdistysten jäsenmaksu vuonna 2008 oli 100 €.

Muiden yhteisöjäsenten jäsenmaksu oli 250 €.

4.3. Ansiomerkit

Ansiomerkkejä myönnetään liiton jäsenopistojen tai niiden opiskelijakuntien työntekijöille sekä toimi- ja luottamushenkilöille, jotka ovat hoitaneet tointaan tai luottamustehtäviään aktiivisesti ja muutoinkin niin, että he ovat paikallisen kansalais- ja työväenopistotoiminnan kannalta tunnustuksen ansainneet. Ansiomerkki voidaan myöntää myös sellaiselle ulkopuoliselle henkilölle, joka erittäin ansiokkaasti on toiminut kansalais-työväenopistoliikkeen hyväksi. Liiton hallitus päättää ansiomerkkien myöntämisestä.

Vuoden aikana myönnettiin liiton 10-vuotisansiomerkkejä 169 kpl (113), 20-vuotis -ansiomerkkejä 121 (122) ja 30-vuotisansiomerkkejä 67 (50) sekä yksi kunniamerkki.

4.4. Jäsenyydet

Liitto oli jäsenenä Helsingin seudun kauppakamarissa, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:ssa, Pohjola-Nordenissa, Suomen musiikkineuvostossa, Suomen pakolaisapu ry:ssä, Suomen YK-liitossa ja Vapaan sivistystyön yhteisjärjestössä (VSY).

5. Hallinto ja henkilöstö

5.1. Hallitus

Vuoden aikana pidettiin 7 hallituksen kokousta.

Hallituksen puheenjohtana toimi rehtori Liisa Vornanen, Haapaveden kaupunki, I varapuheenjohtajana rehtori Mika Kempas, Kotkan kaupunki ja liiton II varapuheenjohtajana rehtori Shaukat Anjam, Pihtiputaan kunta. Puheenjohtajiston henkilökohtaiset varajäsenet olivat koulutussuunnittelija Susanna Auvinen, Kuusamon kaupunki, rehtori Juha Sihvonen, Valkeakosken kaupunki ja rehtori Marja Peltonen, Jyväskylän seudun kansalaisopiston koulutuskuntayhtymä.

Hallituksen muut jäsenet (ja henkilökohtaiset varajäsenet): johtava rehtori Taina Törmä, Helsingin kaupunki (Risto Kolanen, Helsingin kaupunki), rehtori Mauri Tammela, Kittilän kunta (Vappu Kraatari, Kemin kaupunki), rehtori Eila Parviainen, Kajaanin kaupunki (Annikki Niskanen, Sotkamon kunta), rehtori Leea Keto, Järviseudun Opiston Kannatusyhdistys ry, (Kaija Ylinen, Kauhavan kaupunki), rehtori Sannasirkku Autio, Vaasan kaupunki, (Terhi Pajumäki, Seinäjoen kaupunki), toiminnanjohtaja Jukka Järvisalo, Jyränkölän Settlementti ry, (Ari Tuupainen, Harjulan Settlementti ry), johtava rehtori Kaisa Väyrynen, Vantaan kaupunki, (Tarja Lang, Espoon kaupunki), puheenjohtaja Sirkka-Liisa Jukarainen, Tampereen työväenopiston opiskelijat ry, (Sirpa Kujanpää, Tampereen kaupunki).

Hallituksen kokouspäivät ja osallistumiset kokouksiin:

1) 21.1.2008, läsnä: Liisa Vornanen, Mika Kempas, Shaukat Anjam, Sannasirkku Autio, Sirkka-Liisa Jukarainen, Mauri Tammela, Leea Keto, Eila Parviainen, Taina Törmä ja Kaisa Väyrynen.

2) 7.4.2008, läsnä: Liisa Vornanen, Mika Kempas, Shaukat Anjam, Sannasirkku Autio, Sirkka-Liisa Jukarainen, Jukka Järvisalo, Mauri Tammela, Leea Keto, Eila Parviainen, Taina Törmä ja Kaisa Väyrynen.

3) 24.4.2008, läsnä: Liisa Vornanen, Mika Kempas, Shaukat Anjam, Sirkka-Liisa Jukarainen, Jukka Järvisalo, Tarja Lang, Eila Parviainen, Mauri Tammela, Taina Törmä ja Kaija Ylinen.

4) 26.5.2008, läsnä: Liisa Vornanen, Mika Kempas, Shaukat Anjam, Sannasirkku Autio, Sirkka-Liisa Jukarainen, Jukka Järvisalo, Leea Keto, Eila Parviainen, Mauri Tammela, Taina Törmä ja Kaisa Väyrynen.

5) 25.8.2008, läsnä: Liisa Vornanen, Shaukat Anjam, Sannasirkku Autio, Sirkka-Liisa Jukarainen, Jukka Järvisalo, Leea Keto, Eila Parviainen, Mauri Tammela, Taina Törmä ja Kaisa Väyrynen.

6) 17.11.2008, läsnä: Liisa Vornanen, Shaukat Anjam, Sirkka-Liisa Jukarainen, Jukka Järvisalo, Mauri Tammela, Leea Keto, Eila Parviainen, Taina Törmä ja Kaisa Väyrynen.

7) 3.12.2008, läsnä: Liisa Vornanen, Mika Kempas, Shaukat Anjam, Sannasirkku Autio, Sirkka-Liisa Jukarainen, Jukka Järvisalo, Mauri Tammela, Leea Keto, Eila Parviainen, Risto Kolanen ja Kaisa Väyrynen.

Hallituksen sihteereinä ovat toimineet taloussihteeri Tarja Hokka, toiminnanjohtaja Heljä Nurmela ja vs. toiminnanjohtaja Martti Markkanen.

5.2. Työvaliokunta

Työvaliokunta piti kolme kokousta. Lisäksi se valmisteli asioita sähköpostitse, puhelimitse sekä muiden kokousten ja tapaamisten yhteydessä. Työvaliokunnan muodosti puheenjohtajisto ja sihteerinä toimi toiminnanjohtaja.

5.3. Tilintarkastajat

Liiton tilintarkastajina toimivat KHT Timo Virkilä, varalla rehtori Pertti Jääskä Porvoon kansalaisopistosta, ja Urpo Kallio Helsingin aikuisopistosta, varalla rehtori Pentti Silvennoinen Pietarsaaren suomenkielisestä työväenopistosta.

5.4. Henkilöstö

Liiton palveluksessa ovat vuoden 2008 aikana olleet:

Hokka Tarja, taloussihteeri, eronnut 31.8.

Honka Liisa, suunnittelija, vuorotteluvapaalla, sijaisena Suhonen Eeva 11.2 alkaen
Karvonen Tarja, toimistos sihteeri, eronnut 14.9.

Kauravaara Kati, suunnittelija

Määttä Sirkku, toimituspäällikkö, osa-aikaeläkkeellä (40 %) 1.12. alkaen

Nurmela Heljä, toiminnanjohtaja, virkavapaalla 3.11. alkaen, sijaisena Markkanen
Martti 17.11. alkaen

Sartoneva Pirkko, suunnittelija

Vuorila, Heikki, vs. suunnittelija 30.6. saakka.

Ostopalveluna hoidettiin:

talous- ja kirjanpito, Ay-tilipalvelu, Sirpa Halmela 1.9. alkaen

toimistopalvelut, Adecco Finland Oy, Juha Koivulahti, 30.9. alkaen.

LIITE KOULUTUKSET

Vuonna 2008 toteutettiin seuraavat koulutukset:

Koulutus/seminaari	Aika	Paikka	Osallistujia
Tammiseminaari	3. - 4.1.	Pietari	58
Rajan pinnassa koulutusohjelma 2. lähijakso	14. - 15.3.	Helsinki	32
Kansalaisopisto muuttuvassa toimintaympäristössä	1.4.	Tampere	39
Ajantasaseminaari	10. - 11.6.	Kuopio	40
Maahanmuuttajien suomen kielen taidon arviointi -seminaari	4.4.	Jyväskylä	44
Venäjä-yhteistyöseminaari	3.10.	Helsinki	41
Viesti tehokkaasti	21.11.	Jyväskylä	25
Viesti tehokkaasti	24.11.	Rovaniemi	7
Arvaatko vai arvioitko -koulutuspäivä maahanmuuttajien suomen kielen opettajille	12.12.	Tampere	36

Lisäksi toteutettiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa seuraavat koulutukset:

Koulutus/seminaari	Aika	Paikka	Osallistujia	Yhteistyökumppani
Vapaan sivistystyön kieltenopettajien päivä	14.3.	Tampere	n. 200	Suomen kieltenopettajien liitto

Vuonna 2008 toteutettiin seuraavat terveyden edistämisen koulutukset:

Koulutus/seminaari	Aika	Paikka	Osallistujia
Jokilatvan kansalaisopiston liikunnanopettajien koulutuspäivä	2.2.	Haapajärvi	10
Liikunnanopettajien koulutuspäivä Lempäälä-opistossa	16.2.	Lempäälä	29
Painonhallintaohjajakoulutus	28.1.–30.1. & 17.–18.3.	Tampere	15
Elämäntapojen muutoksen tukeminen ryhmässä	19.9.	Helsinki	13
Espoon työväenopiston liikunnan opettajien koulutus	27.8.	Espoo	32
Heinolan kansalaisopistojen liikunnan opettajien koulutus	6.9.	Heinola	9
Liikunnan opettajien koulutuspäivä RaJu-PuSu-opistossa	29.11.	Juva	10

Lisäksi toteutettiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa seuraavat koulutukset:

Koulutus/seminaari	Aika	Paikka	Osallistujia	Yhteistyökumppani
Kuntotanssin ohjaajakoulutus kansalaisopistojen opettajille	19.–20.1.	Vantaa	24	Siiri Jokela
Kuntotanssin ohjaajakoulutus kansalaisopistojen opettajille	5.–6.4.	Lempäälä	30	Siiri Jokela
Kuntotanssin jatkokoulutus kansalaisopistojen opettajille	26.4.	Tampere	17	Siiri Jokela
Kuntotanssin ohjaajakoulutus kansalaisopistojen opettajille	6.–7.9.	Kajaani	13	Siiri Jokela